

הפסימיסטים צדקו

written by תא"ל במיל" יוסי קופרווסר | 28.11.2023

עד ה-7 לאוקטובר, הייתה נפוצה בשיח המדיני, הביטחוני והתקשורתי פרדיגמה ביחס לזירה הפלסטינית שהמעיטה בחשיבותו של הנרטיב הלאומי הפלסטיני, והניחה שהשחקנים הפלסטינים פועלים מתוך אינטרסים רציונליים של "רווח והפסד". אם מדינת ישראל חפצה להבטיח את ביטחונה ועתידה במזרח התיכון, היא חייבת לאמץ פרדיגמה אחרת, המכירה בכך שכיום, כלל השחקנים הפלסטינים המשמעותיים אינם מקבלים את הלגיטימיות של מדינה יהודית בגבולות כלשהן, רואים במחבלים גיבורים לאומיים, ומחויבים ליעד הסופי של מחיקת ישראל מהמפה.

הפרדיגמה שהייתה דומיננטית עד לשבת השחורה גורסת שאין לייחס חשיבות רבה לנרטיב הלאומי הפלסטיני, כפי שהוא בא לידי ביטוי בהסתה במערכת החינוך הפלסטינית ולטקסטים רשמיים של הרש"פ, לתשלום המשכורות על ידי הרש"פ למחבלים הכלואים בישראל, ולקריאת שמות של רחובות, מוסדות ומחנות קיץ על שם ערים ישראליות ועל שם ארכי-מחבלים. השחקנים המרכזיים בזירה הפלסטינית הֶחֱמַאס והרשות הֶחֱשֶׁק הם שחקנים רציונליים המעוניינים בעיקר בתמריצים כלכליים, ולכן ניתן לקנות שקט באמצעות הקלות כלכליות. יו"ר הרשות עבאס מתנגד לטרור ועשוי להיות פרטנר להסדר יציב ובר-קיימא. גורמים בינלאומיים, כגון סוכנות הפליטים אונר"א, יכולים לסייע לשמירת השקט בשטח, ולכן יש להעצימם.

לתפיסה הזו היו חסידים רבים, הן בקרב הדרגים הבכירים במערכת הביטחון, והן בקרב מומחים ופרשנים רבים שאיישו את אולפני הטלוויזיה וקבעו את גבולות השיח הלגיטימי.

מול פרדיגמה זו, ניצבה פרדיגמה אחרת, שניתן לכנותה הפרדיגמה הריאליסטית, המתייחסת ברצינות לאמירות ולמעשים של הציבור הפלסטיני ומנהיגיו. היא קובעת שכל השחקנים הפלסטינים המשמעותיים, ובכלל זה עבאס ותנועת ה'פתח', אינם מקבלים את הלגיטימיות של מדינה יהודית במרחב, בשום גבול שהוא, ומחויבים ליעד הסופי של מחיקת ישראל מהמפה והחלפתה בפלסטין שתשתרע מן הנהר ועד הים, גם אם יעד זה אינו בר השגה בטווח הקרוב. האתוס הפלסטיני הזה בא לידי ביטוי בכל היבט של החיים הציבוריים והפרטיים: מתכני הלימודים במערכת החינוך, שמאדירים ומפארים מחבלים ועד לתוכניות בטלוויזיה של הרש"פ העושות דמוניזציה ליהודים; מהיצמדות המוחלטת למיתוס "זכות השיבה" ועד לשמות הרחובות, הכיכרות וקייטנות הילדים המעלים על נס רוצחי יהודים בעבר ובהווה.

תפיסה זו גם מבינה שחמאס לא זנח לרגע את כוונתו לנהל ג'יהאד נגד ישראל גם אם ספג מכה קשה בכל אחד מסבבי העימות שקדמו למלחמה, ושהתנגדותו של עבאס לטרור אינה עקרונית, כי אם טקטית. עבאס רואה בטרור את אחת הצורות הלגיטימיות במאבק נגד ישראל, אך סבור שבתקופות מסוימות צורות מסוימות של טרור מועילות פחות. גם אם יש בין הארגונים הפלסטיניים הבולטים מחלוקות באשר למאפייני המאבק בישראל המומלצים בכל עת, וביחס

למידת הדבקות בחוקי האסלאם בישות הפלסטינית, כולם מחויבים למאבק בציונות עד להכרעתה, כולל באמצעות טרור אכזרי. משום כך הרשות הפלסטינית נמנעת מלגנות את הפיגועים באופן ברור, ורבים כל כך בציבור הפלסטיני צוהלים ומפגינים את תמיכתם בחמאס, במיוחד לאחר שהמתקפה שביצעה התנועה מביאה כבר לשחרור מחבלות ומחבלים צעירים מהכלא.

תפיסה זו גם גורסת שתמריצים כלכליים לא ישפיעו באופן מהותי על המחויבות הזאת למאבק בישראל וביהודים, המתבססת על תפיסת עולם דתית מהולה באנטישמיות מערבית ואסלאמיסטית.

ובשונה מהקולות במערכת הביטחון הקוראים לשמר ולחזק את אונר"א, הפרדיגמה הריאליסטית מכירה בכך שהסוכנות היא גורם מרכזי בשימור האתוס הפלסטיני של שיבת הפליטים ומחיקת ישראל. לכן יש לראות באונר"א גורם שלילי ומערער יציבות בזירה, ויש לפעול להחלפתה בארגון שתכליתו למצוא סידור הולם לפליטים הפלסטיניים, ולא להנציח את הבעיה.

הנגזרות מהפרדיגמה החדשה עבור המלחמה בעזה והזירה הפלסטינית בכלל הן ברורות. ראשית, על ישראל להכריע את החמאס בעזה. שנית, העברת רצועת עזה לשליטת הרש"פ לאחר המלחמה לא תמנע צמיחה מחדש של תשתיות טרור, שיובילו בסופו של דבר לסבבי לחימה נוספים. לכן, אסור להעביר את השלטון לידי הרשות כל עוד זו לא עברה שינוי יסודי.

בנוסף, תמריצים כלכליים לא ימנעו מחמאס ומארגוני טרור פלסטיניים אחרים מלתקוף את ישראל. הם אינם מהווים כלי אפקטיבי לשמירת השקט ולמניעת מלחמה. הדבר נכון גם בעזה וגם ביהודה ושומרון.

לא ניתן להגיע להסדר בר קיימא עם הפלסטינים במצב הנוכחי. כדי ליצור סיכוי לכך, יש להתמקד בשינוי החינוך להסתה והחלפתו בחינוך של שלום. בעזה ביום שאחרי המלחמה, וביהודה ושומרון ביום שאחרי עבאס, יש לבחון הסדרים אזרחיים ומדיניים חלופיים לתפיסת 'שתי המדינות'.

תהליך ההתפכחות מהקונספציות הישנות אינו פשוט, ונראה שיש גורמים במערכת המדינית והביטחונית המתקשים לעשות זאת גם כיום. אך על מנת לתרגם את ההישגים הצבאיים של מלחמת חרבות ברזל להסדרים שיאפשרו לישראל לשמור על ביטחון אזרחיה לאורך זמן, ולהגיע לשלום יציב ובר-קיימא בעתיד, יש להישיר מבט למציאות בזירה הפלסטינית ולפעול בהתאם.

פורסם ב-N12, בתאריך 28.11.2023.